

4. Skrypnychenko, M. I., Prykhod'ko, T. I., & Sidenko V. R. (2010). *Potentsial endohennoho zrostannya ekonomiky Ukrainy [The potential of endogenous growth Ukraine]*. Kyiv, Vyd-vo In-tu ekonomiky ta prohnozuvannya [in Ukrainian].
5. Amosha, Q. I., Antonyuk, V. P., & Novikova O. F. (2011). *Propozytsiyi shchodo formuvannya proektu kontseptsiyi staloho rozvytku Ukrainy: naukovy-analitychna zapyska [Proposals for the formation of the project of sustainable development of Ukraine: Scientific analytical note]*. Donetsk, Vyd-vo IEP NANU [in Ukrainian].
6. Pylypenko, Yu. I. (2010). *Tekhnolohichna struktura natsional'noyi ekonomiky: teoriya, praktyka ta rehulyuvannya: Monohrafiya [Technological structure of national economy: theory, practice and regulation]*. Dnipropetrovs'k: Natsional'nyy hirnychyy universytet [in Ukrainian].
7. Cherep, A. V., Lep'okhin, O. V., & Olynykova, L. H. (2011). *Ekonomichnyy mekhanizm rehulyuvannya rozvytku promyslovoho vyrobnytstva: Monohrafiya [Economic regulation mechanism of industrial production]*. Zaporizhzhya: ZPU MONmolod'sportu Ukrayiny [in Ukrainian].

Margaryta Chuprina, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv, Ukraine

Challenges and Obstacles on the Way of Ensuring the Proceedings of Allocative Management of Development of Industrial Potential of Ukraine

The purpose of the article is accurate and detail definition of challenges and obstacles on the way to the formation and application of allocative management for development of industrial potential of Ukraine.

It has been proved that the development of industrial potential is an objective basis for generating signs of reliability of the national economic system. It has been determined that the implementation of the concept of allocative management for development of industrial potential of Ukraine needs stimulation of investment as a determining factor of progressive structural changes and pre-condition for the acceleration of progressive transformation in the structure of industrial production and upgrading production capacity.

It has been proved that allocative management of development of industrial capacity is crucial for formation and generation of reproductive proportions inherent in structural and innovative model of development of the industry and national economy. Analytical assessment of performance management system development of industrial potential of Ukraine allowed to establish a list of obstacles to improving the efficiency of managing the development of industrial potential.

industrial potential, allocative management of industrial potential development

Одержано 05.05.15

УДК 331.2 (477)

Н. П. Базалійська

С.А. Кравець

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

Сучасні проблеми оплати праці в Україні в умовах кризи національної економіки

Стаття присвячена висвітленню проблем оплати праці в Україні за сучасних умов господарювання. Здійснено оцінку рівня добробуту населення на основі аналізу основних показників оплати праці, що включають рівні мінімальних соціальних стандартів, у тому числі номінальної і реальної мінімальних заробітних плат. Виявлено причини низької купівельної спроможності (реальної зарплати) українських громадян. Визначено особливості середньої та середньомісячної заробітних плат в умовах девальвації національної валюти. Проаналізовано динаміку змін сум заборгованості з виплати заробітної плати та обґрунтовано причини їх наявності.

оплата праці, заробітна плата, індекс споживчих цін, індекс реальної заробітної плати, мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, заборгованість з виплати заробітної плати

© Н. П. Базалійська, С.А. Кравець, 2015

Н. П. Базалийская

С.А. Кравец

Хмельницький національний університет, г. Хмельницький, Україна

Современные проблемы оплаты труда в Украине в условиях кризиса национальной экономики

Статья посвящена проблемам оплаты труда в Украине в современных условиях хозяйствования. Осуществлена оценка уровня благосостояния населения на основе анализа основных показателей оплаты труда, которые включают уровень минимальных социальных стандартов, в том числе номинальную и реальную минимальную заработную плату. Выявлены причины низкой покупательной способности (реальной зарплаты) украинских граждан. Определены особенности средней и среднемесячной заработных плат в условиях девальвации национальной валюты. Проанализирована динамика сумм задолженности по выплате заработной платы и обоснованы причины её наличия.

оплата труда, заработная плата, индекс потребительских цен, индекс реальной заработной платы, минимальная заработная плата, прожиточный минимум, задолженность по выплате заработной платы

Постановка проблеми. Динаміка розвитку української економіки у 2013 р. значною мірою визначалася глобальними та європейськими економічними тенденціями. Проте, вже кінець 2013 та початок 2014 р. став початком нової доби для України.

Активізація кризових тенденцій в економіці України, які спостерігаються останнім часом, зумовлені наслідками російської агресії і серйозними системними економічними деформаціями, що накопичувалися починаючи від 90-х років і до сьогодні.

Одним з головних інструментів соціально-економічної політики держави незалежно від типу економічної системи, планової або ринкової, залишається оплата праці.

Позитивні економічні зрушення в Україні після фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. зараз практично знівельовано девальвацією національної валюти, зниженням рівня реальних доходів та погіршенням умов життя українців. Сучасне співвідношення індексу цін на товари і послуги та індексу номінальної заробітної плати стало причиною зменшення реальної заробітної плати, що не сприяє зростанню рівня життя населення, відтворенню якісної робочої сили. Це вимагає зміни підходів держави до регулювання оплати праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей існуючої системи оплати праці та її вдосконалення займалися такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Грішнова О.А., Колот А.М. [8], Новіков В.М. [10], Ткаченко Л.Г [13]. Питання оплати праці як об'єкту дослідження висвітлювались у працях Д.П. Богині [1], А.В. Калини, А.В. Мерзляка. Проблемам вдосконалення, стимулювання, мотивації та зміни методики розрахунку заробітної плати на ринкових засадах присвячували увагу такі вітчизняні вчені, як: Завіновська Г.Т., Калина А. В. [7], а також зарубіжні вчені - Брю С.Л., Макконнел К.Р., Долан Е.Д. У їх працях розроблено теоретико-методологічні і практичні питання формування та удосконалення сучасної системи оплати праці.

Попри вагомість проведених досліджень, існує об'єктивна необхідність виявлення проблем та динаміки заборгованості з виплати заробітної плати оплати праці у сучасних умовах розвитку економіки України.

Постановка завдання. Метою статті є формування уявлення про сучасні проблеми оплати праці в умовах системної економічної кризи. Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завданнями дослідження:

- оцінка рівня добробуту населення на основі аналізу основних показників оплати праці, що включають рівні мінімальних соціальних стандартів, у тому числі номінальної і реальної мінімальних заробітних плат;

- виявлення причин низької купівельної спроможності (реальної зарплати) українських громадян;
- визначення особливостей середньої та середньомісячної заробітних плат в умовах девальвації національної валюти;
- аналіз динаміки сум заборгованостей із виплати заробітної плати та обґрунтування причин їх наявності.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок перебування України в умовах загрози суверенітету і територіальної цілісності, глибокої системної кризи, нежиттєздатності нинішньої моделі державного управління, нестабільності національної валюти, інфляції держава нехтує правом працездатних громадян на гідну оплату працю.

Заробітна плата – надзвичайно важливий соціально-економічний показник, адже вона є основним джерелом доходів домогосподарств і відіграє визначальну роль у забезпеченні економічного зростання та підвищенні добробуту громадян як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, зокрема і в Україні [4, с. 38].

Загальновідомо, що вітчизняний рівень оплати праці орієнтується на мінімальну заробітну плату, а її рівень у порівнянні з розвинутими європейськими країнами вважається одним з найнижчих [9, с. 255]. Її розмір визначається з урахуванням вартісної величини прожиткового мінімуму з поступовим зближенням рівнів цих показників у міру стабілізації та розвитку економіки країни, рівня середньої заробітної плати по Україні за рік і за місяць.

Девальвація гривні, яка відбулася у 2014 р., розпочала ланцюгову реакцію масового зростання цін на споживчі товари і послуги як імпортні, так і вітчизняні. Відповідно, обмінний курс національної валюти і купівельна спроможність українців суттєво знижується через “заморожені” мінімальні соціальні стандарти (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні показники, що характеризують рівень добробуту громадян України

Період	Показники			
	Мінімальна заробітна плата (МЗП), грн.	Прожитковий мінімум (ПМ), грн.	Середня заробітна плата (СЗП), грн.	Середньомісячна заробітна плата (СМЗП), грн.
2011				
- січень	941	894	2297	2297
- грудень	1004	953	3054	2633
Темп зростання, %	106,7	106,6	132,9	114,6
2012 р.				
- січень	1073	1017	2722	2722
- грудень	1134	1095	3377	3026
Темп зростання, %	105,7	107,7	124,0	111,2
2013 р.				
- січень	1147	1108	3000	3000
- грудень	1218	1176	3619	3265
Темп зростання, %	106,2	106,1	120,6	108,8
2014 р.				
- січень	1218	1176	3148	3167
- грудень	1218	1176	4012	3480
Темп зростання, %	0	0	127,4	109,9

Джерело: сформовано автором за даними джерела [3]

За даними Державного комітету статистики України [3], рівень мінімальної заробітної плати протягом 2011-2014 рр. зріс на 277 грн. Зокрема, у 2011 р. її рівень змінювався урядом 4 рази (з 941 грн. до 1004 грн.), у 2012 р. – 5 разів (з 1073-1134 грн.), у 2013 р. – 2 рази (1147-1218 грн.). На увесь 2014 р. і до грудня 2015 р. Верховна Рада України у Законі “Про Держбюджет-2015” [5] запропонувала залишити розмір мінімальної заробітної плати на рівні грудня 2013 р., чим продемонструвала свою антисоціальну політику, спрямовану на ще більше погіршення становища українського працівника. Наслідками “замороження” номінального розміру мінімальної зарплати, а відтак фактичного зниження її реального розміру можуть стати погіршення умов відтворення, формування та використання трудового потенціалу. У свою чергу це призведе до багатомільярдних відрахувань з бюджету на допомоги та субсидії малозабезпеченим верствам населення; зростання боргів за житлово-комунальні та транспортні послуги [2].

Тому, на шляху євроінтеграції України, особливо у сучасних умовах зростання цін та запровадження непопулярних реформ, недопустимо “заморожувати” мінімальну заробітну плату, а навпаки вкрай необхідно піднімати її рівень з метою стимулювання зростання середньої заробітної плати та розвитку економіки в цілому.

Аналогічна ситуація спостерігалась із показником рівня прожиткового мінімуму, що протягом досліджуваних років зріс на 282 грн. і з грудня 2013 по грудень 2015 передбачається на рівні 2013 р. (1176 грн.).

Стосовно рівня середньої заробітної плати працездатного населення по Україні за період з 2011 по 2014 рр., то цей показник характеризується позитивною тенденцією зростання. Так, у 2014 р. він становив 4012 грн. і відносно 2011 р. зріс на 74,7 %. Проте, спостерігається значна диференціація рівня середньої заробітної плати за видами економічної діяльності. Найбільший рівень середньої заробітної плати спостерігався у таких галузях, як: авіаційний транспорт (14023 грн.), фінансова та страхова діяльність (8171 грн.), професійна, науково-технічна діяльність (6461 грн.), інформація та телекомунікації (5935 грн.). Разом з тим, найменший рівень середньої заробітної плати традиційно був у галузях поштової та кур'єрської діяльності (1934 грн.), охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (2441 грн.) та у сфері сільського господарства (2476 грн.) [3].

Показник середньомісячної заробітної плати українців у гривневому еквіваленті зріс за 4 досліджуваних роки на 1183 грн. і характеризувався такими ж тенденціями, як і показник середньої заробітної плати. Проте, на тлі масштабної девальвації національної валюти відбувається стрімке падіння середньомісячної заробітної плати в іноземному еквіваленті. Так, у грудні 2013 р. середня заробітна плата становила 3265 грн., або майже 408 дол. США (за офіційним курсом НБУ 7,99 грн. за 1 дол. США [11]), тоді як у грудні 2014 р. – 3476 грн., а це близько 230 дол. США (за офіційним курсом НБУ 15,05 грн. за 1 дол. США [11]). Востаннє таке критичне падіння рівня доходів населення відбулося у період кризи 2008-2009 р., тоді середня заробітна плата знизилась до 220 дол. США [3].

Постійне підвищення номінальної середньомісячної зарплати не є свідченням поліпшення добробуту населення, оскільки темпи її зростання суттєво нижчі від темпів зростання індексу споживчих цін, унаслідок чого реальна середньомісячна заробітна плата систематично знижується.

Тобто, реальна заробітна плата є показником реальних доходів населення, оскільки характеризує купівельну спроможність номінальної заробітної плати під впливом змін споживчих цін на товари та послуги і рівня податків й обов'язкових платежів.

В якості показників, що характеризують зміни купівельної спроможності номінальної заробітної плати, середньої заробітної плати і загального рівня цін на товари та послуги, що споживаються населенням у звітному періоді порівняно з базисним, використовують індекси реальної і номінальної заробітної плати, споживчих цін (рис. 1).

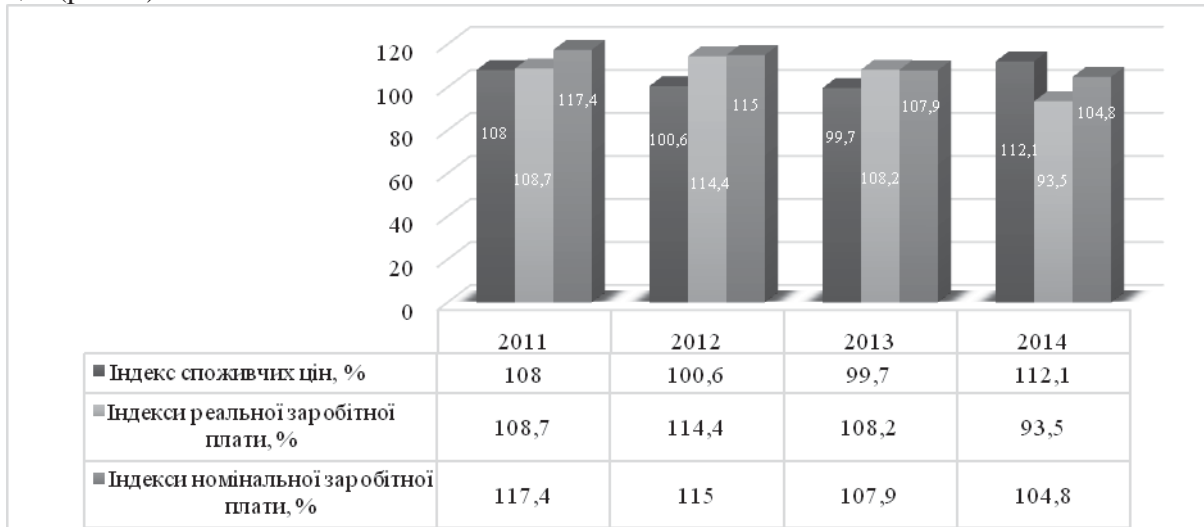

Рисунок 1 – Динаміка індексів заробітної плати і споживчих цін протягом 2011-2013 рр. в Україні

Джерело: побудовано автором за даними джерела [13].

Як бачимо, індекс номінальної зарплати за період 2011-2014 рр. зазнавав скорочення на 10,7 % і внаслідок посилення кризових явищ на початку 2014 р. досяг мінімального значення (104,8 %). Так, інфляційний шок у I півріччі 2014р. (внаслідок девальвації гривні) в умовах економічного падіння спричинив помітне зниження індексу реальної зарплати на кінець 2014 р. на 6,5 % (93,5 %), оскільки індекс цін на товари і послуги (112,1 %) перевищує індекс номінальної заробітної плати (104,8 %).

Здійснивши аналіз даних рис. 1, можна стверджувати, що слабка економічна динаміка не дозволяє суттєво покращити реальний добробут українських громадян. Тобто, у кризові періоди як 2008-2009 рр., так і 2013-2014 рр. фактично відбувалася “консервація” рівня реальної заробітної плати, незважаючи на зростання номінальної.

Відтак, істотно зростає необхідність забезпечення перевищення темпу зростання номінальної заробітної плати порівняно із темпом зростання споживчих цін, що стане підґрунтям зростання реальної заробітної плати українців.

Збереженню купівельної здатності громадян в умовах значного зростання цін на споживчі товари та послуги сприяє індексація грошових доходів, сутність якої полягає збільшенні номінальних доходів громадян залежно від збільшення індексу споживчих цін або індексу інфляції. Поріг для обов’язкового нарахування і виплати індексації в Україні дорівнює 101% [14, с. 35].

Індексація заробітної плати українців провадиться у межах прожиткового мінімуму встановленого для працездатних осіб всіма без виключення роботодавцями незалежно від форми власності і господарювання відповідно до ст. 33 Закону України “Про оплату праці” [6] у період між переглядами ВР України розміру мінімальної заробітної плати і здійснюється згідно із Законом України “Про індексацію грошових доходів населення”.

Заробітна плата українських працівників індексується повністю, якщо вона нижче прожиткового мінімуму (для 2014 р. 1176 грн.). У разі, якщо зарплата перевищує

встановлений законом показник, то індексації підлягає лише сума в межах прожиткового мінімуму.

Індексації підлягають усі грошові доходи громадян, отримані на території України в гривнях, які мають систематичний характер, зокрема: оплата праці найманих працівників підприємств, установ, організацій у грошовому виразі (за тарифними ставками (окладами) і відрядними розцінками, доплати, надбавки, премії, гарантійні та компенсаційні виплати, що мають постійний характер); грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, посадових осіб митної служби; пенсії з урахуванням надбавок, доплат, підвищень до пенсії, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги на прожиття; стипендії; суми виплат, що здійснюються відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження здоров'я, а також суми, що виплачуються особам, які мають право на відшкодування шкоди у разі втрати годувальника [6].

Таким чином, індексація заробітної плати є державною гарантією, яка лише частково надає захист населенню від зростання споживчих цін на товари та послуги.

Вагомою сучасною проблемою в Україні є несвоєчасна виплата зароблених працівниками грошей (рис. 2), чим порушуються права громадян на працю і своєчасне отримання винагороди за неї [6]. З огляду на уповільнення господарських процесів на тлі загострення політичних, економічних і соціальних наслідків військових дій на Сході України, ця проблема набула особливого характеру.

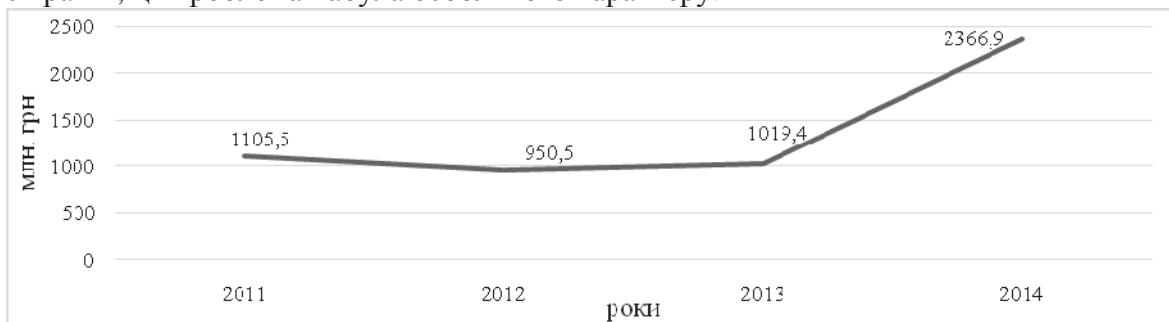

Рисунок 2 – Динаміка заборгованості з виплати заробітної плати в Україні за 2011-2014 рр.

Джерело: побудовано автором за даними джерела [13].

Так, за даними Держкомстату України [3] загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати в Україні на кінець 2014 р. порівняно із аналогічним періодом 2013 р. різко зросла більш ніж удвічі і становила 2366,9 млн. грн. тоді як у 2013 р. відносно 2012 р. даний показник зріс на 7,2 % (68,9 млн. грн.). Лише у 2012 р. відносно 2011 р. спостерігалась позитивна тенденція скорочення суми заборгованості з виплати заробітної плати українців на 155 млн. грн. або на 14,1 %.

Традиційно, найбільшою заборгованістю по зарплаті у 2014 р. була у Донецькій області (1056,9 млн. грн.), що відносно 2013 р. зросла у 7 разів, а також у Луганській області (зросла у 8 разів і становила 347,6 млн. грн.).

Основною об'єктивною причиною несвоєчасної виплати українським громадянам винагороди за працю є економічна криза, що спричинила проблему нереалізованої продукції і відповідно проблему відсутності коштів для виплати заробітної плати. Руїнування транспортної інфраструктури на Донбасі, наближення вогневих зіткнень до основних виробничих площ спричинило уповільнення (припинення) виробничих процесів на великих і середніх підприємствах, що також стало вагомою причиною невиконання виплат заробітної плати населенню [12, с. 67]. Однак,

користуючись і без того складним становищем у країні, деякі власники підприємств фактично економлять, не виплачуючи заробітну платню своїм працівникам.

У зв'язку з цим, органи державної влади разом із органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами повинні активно взаємодіяти щодо спільного вирішення проблем погашення підприємствами заборгованості, підвищувати рівень примусового виконання рішень про стягнення заборгованостей по заробітним платам, забезпечення соціальних прав громадян; здійснювати інформаційно-роз'яснювальні заходи, в тому числі через засоби масової інформації, щодо привернення уваги суспільства до порушених питань.

Таким чином, як виявило дослідження, сьогодні в Україні існують такі проблеми у сфері оплати праці:

- надто низький рівень номінальної та реальної мінімальних заробітних плат, порівняно із зазначеними показниками розвинутих європейських країн;
- “замороження” мінімальних соціальних стандартів, у тому числі і мінімальної заробітної плати, стримування їх подальшого підвищення, незважаючи на значну інфляцію;
- перевищення темпу зростання споживчих цін, порівняно із темпом зростання номінальної заробітної плати, внаслідок чого купівельна спроможність (реальна заробітна плата) українців знижується;
- значна диференціація рівня середньої заробітної плати за видами економічної діяльності та регіонами;
- стрімке падіння середньомісячної заробітної плати в іноземному еквіваленті на тлі масштабної девальвації національної валюти;
- значні суми заборгованостей із виплат заробітних плат українцям, спричинені системною економічною кризою, уповільненням (припиненням) виробничих процесів на великих і середніх підприємствах України, і зокрема Донбасу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні Україна вкотре опинилася на межі економічного виживання. Теперішнє наростання негативних наслідків у економіці, гострі політичні та соціальні реакції суспільстві є наслідками системних вад державного управління, дисбалансу структури державної влади в Україні та порушення основних конституційних прав і свобод людини, зокрема і у сфері оплати праці. Як виявило дослідження, динаміка основних показників оплати праці не забезпечує надійного підґрунтя для зростання добробуту громадян.

Реальна заробітна плата українського громадянина є показником, що відображає вартість його робочої сили і за сучасних умов її розмір є недостатнім для забезпечення гідного рівня життя, підтримання належного рівня здоров'я та якісного відтворення і реалізації трудового потенціалу. Це спричинено значним рівнем інфляції в країні та високими індексами споживчих цін, темпи зростання яких значно перевищують темпи зростання номінальної заробітної плати.

Не менш важливою за умов стихійного зростання цін на споживчі товари і послуги є проблема незмінності рівнів мінімальних соціальних стандартів і стримування їх подальшого підвищення.

Уповільнення господарських процесів на тлі системної економічної кризи та ескалації конфлікту на Донбасі спричинило значні суми заборгованості з виплати заробітної плати як у Донецькій та Луганській областях, так і по всій Україні загалом.

Втім, попри значні складнощі, країна зберігає потенціал відновлення. І за умови прискороного реформування, наша держава матиме більше шансів на відновлення стійкого економічного зростання.

Список літератури

1. Богиня Д. П. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати / Д. П. Богиня [та ін.] ; відп. ред. Д. П. Богиня ; НАН України, Ін-т економіки. - К. : 2001. - 300 с.
2. Всеукраїнська профспілкова щотижнева газета "Профспілкові вісті" / Профспілки в боротьбі за гідний рівень життя / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19>
3. Державний комітет статистики. Демографічна і соціальна статистика. Оплата праці і соціально-трудова відносина / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Думанська В. Оплата праці : українські проблеми на тлі світових тенденцій / В. Думанська // Україна : аспекти праці. – 2015. – № 2. – С.35–40.
5. Закон України "Про Держбюджет-2015" від 28.12.2014 р., № 80-VIII // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19>
6. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.1995 р. // ВВР. – 1995. – № 17. – Ст. 33
7. Калина А. В. Организация и оплата труда в условиях рынка : учеб.-метод. пособие / А. В. Калина. - К. : МАУП, 1995. - 288 с.
8. Колот А. М. Оплата праці на підприємстві : організація та удосконалення / А. М. Колот. - К. : Фірма "Праця", 1997. - 192 с.
9. Кравчук Л. С., Бесчастна Т. В. Заробітна плата на сучасному ринку праці України / Л.С. Кравчук, Т.В. Бесчастна // Вісник ПТАА : економічні науки. – 2011. – № 2. –Т.3. – С.255–258.
10. Новіков В. М. Збільшення заробітної плати в Україні : можливі наслідки та їх статична оцінка / В. М. Новіков. - С. 136-141
11. Офіційний сайт Національного банку України / Офіційний курс гривні щодо іноземних валют/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily>
12. Системна криза в Україні: передумови, ризики, шляхи подолання / Я. А. Жаліло, К. А. Кононенко, В. М. Яблонський. - К. : НІСД, 2014. – 132 с.
13. Ткаченко Л. Г. Міжрегіональна диференціація заробітної плати : чинники та напрями регулювання / Л. Г. Ткаченко // Регіональна економіка. – 2009. – №3. – С. 159-168.
14. Україна-2014 : соціально-економічна криза та пошук шляхів реформування / за ред. Л. Шангіна. - К. : Центр Разумкова. - 2014. - 60 с.

References

1. Bohynia, D.P. (2001). *Sotsial'no-ekonomichnyj mekhanizm rehuliuвання rynku pratsi ta zarobitnoi platy [Socio-economic mechanism of regulation of the labor market and wages]*. Kyiv: NAN Ukrainy, In-t ekonomiky [in Ukrainian].
2. Vseukrains'ka profspil'kova schotyzhneva hazeta "Profspil'kovi visti". Profspilky v borot'bi za hidnyj riven' zhyttia [Ukrainian union weekly newspaper "Trade union news". Unions to fight for a decent standard of living]. (n.d.). *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19> [in Ukrainian].
3. Derzhavnyj komitet statystyky. Demohrafichna i sotsial'na statystyka. Oplata pratsi i sotsial'no-trudovi vidnosyny [The State Statistics Committee. Demographic and social statistics. Wages and Labor Relations]. (n.d.). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Dumans'ka, V. (2015). Oplata pratsi : ukrains'ki problemy na tli svitovykh tendentsij [Remuneration: Ukrainian problem against the backdrop of global trends]. *Ukraina : aspekty pratsi - Ukraine: aspects of labor*, 2, 35–40 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy "Pro Derzhbiudzheth-2015" vid 28.12.2014 r., № 80-VIII [Law of Ukraine "On State Budget 2015" from 28.12.2014., № 80-VIII]. (2014). *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19> [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy "Pro oplatu pratsi" vid 24.03.1995 r. [Law of Ukraine "On labor" from 24.03.1995 g.]. (1995). *Vidomosti Verkhovnoi Rady - Supreme Council*, 17 [in Ukrainian].
7. Kalina, A.V. (1995). *Organizacija i oplata truda v uslovijah rynka [Organization and wages in the market]*. Kyiv: MAUP [in Russian].
8. Kravchuk, L.S., & Beschastna, T.V. (2011). Zarobitna plata na suchasnomu rynku pratsi Ukrainy [Wages in today's job market Ukraine]. *Visnyk PTAA : ekonomichni nauky - Bulletin PTAA: Economic Science*, 2, 255-258 [in Ukrainian].

9. Novikov, V. M. (n.d.). *Zbil'shennia zarobitnoi platy v Ukraini : mozhlivi naslidky ta ikh statychna otsinka [Increasing wages in Ukraine: consequences and their static rating]*. Kyiv: Visnyk Akademii pratsi i sotsial'nykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy [in Ukrainian].
10. Ofitsijnyj sajt Natsional'noho banku Ukrainy. Ofitsijnyj kurs hryvni schodo inozemnykh valiut [The official website of the National Bank of Ukraine. Official hryvnia exchange rate against foreign currencies]. (n.d.). [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily). Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily> [in Ukrainian].
11. Zhalilo, Ya.A., Kononenko, K.A., & Yablons'kyj, V.M. (2014). *Cystemna kryza v Ukraini: peredumovy, ryzyky, shliakhy podolannia [Cystemna crisis in Ukraine: preconditions, risks, ways to overcome]*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
12. Tkachenko, L.H. (2009). Mizhrehional'na dyferentsiatsiia zarobitnoi platy : chynnyky ta napriamy rehuliuвання [Interregional differentiation of wages: factors and trends of regulation]. *Rehional'na ekonomika - Regional economy*, 3, 159-168 [in Ukrainian].
13. Shanhina, L. (Eds.). (2014). *Ukraine 2014: the socio-economic crisis and find ways of reforming*. Kyiv. : Tsentr Razumkova.

Natalia Bazaliyska

Sofia Kravec

Khmelnysky National University, Khmelnytsky, Ukraine

Modern Problems of Wages in Ukraine in the Conditions of the Crisis of National Economy

The dynamics of the Ukrainian economy in 2013 is largely determined by global and European economic trends. However, already the end of 2013 and beginning of 2014 was the beginning of a new era for Ukraine. The activation of crisis tendencies in the economy of Ukraine was observed recently, due to the consequences of Russian aggression and serious systemic economic deformities that accumulated from the 90s to the present. Wages is staying one of the main tools of social and economic policy regardless of the economic system (planned or market). The aim of the study is the formation of a holistic view of the current problems of pay in a systemic economic crisis.

Special attention is paid to analysis of the main indicators that characterizing the level of welfare of Ukrainian, salary indices and consumer prices and wage arrears in a systemic crisis. It was determined that the indexation of wages is a state guarantee that is only partially protects the public from the increase in consumer prices for goods and services. The reasons for the low level of wages Ukrainians and late payment of wages have been identified. The study showed that the dynamics of the main indicators of wage does not provide a reliable basis for the growth of the welfare of the citizens of Ukraine. The devaluation of the hryvnia, which took place in 2014 as a result of hyperinflation, have been started a chain reaction of massive rises in prices of imported and domestic consumer goods and services.

Equally important in the conditions of the natural growth of prices for consumer goods and services is a problem of constancy minimum social standards and deter further increase. Slowing economic processes against the background of systemic crisis and escalation in the Donbas caused significant amount of unpaid wages in the Donetsk and Lugansk regions, and throughout Ukraine in general. However, the country keeps potential to recovery despite considerable difficulties. Our country will have more chances to restore sustainable economic growth upon condition of accelerated reforms.

wages, the consumer price index, the index of real wages, minimum wage, living wage, arrears of wages

Одержано 17.04.15